

Kierrätysteollisuuden huomiot Puhtaan teollisuuden ohjelmaan

Tiivistelmä:

EU:n Puhtaan teollisuuden ohjelma tunnistaa kiertotalouden merkityksen ja pyrkii edistämään sen kasvua, mutta ohjelman painopiste on enemmän kriittisten raaka-aineiden saatavuudessa ja puhtaan teknologian tuotannossa. Kiertotalous nostetaan ilahduttavasti esiin, mutta ohjelmasta puuttuu konkreettisia toimia jätelainsäädännön harmonisointiin, kierrätysmateriaalien markkinoiden kehittämiseen ja investointien lisäämiseen kierrätysteollisuudessa.

Jotta ohjelma todella tukisi kiertotaloutta ja kierrätysteollisuutta, tulisi:

- Vahvistaa rahoitusmekanismeja kierrätysteollisuudelle samoin kuin puhtaan teknologian valmistukselle.
- Asettaa pakollisia kierrätysmateriaalien käyttövaatimuksia
- Sisällyttää jätelainsäädännön harmonisointi ja kierrätysmateriaalien sisämarkkinoiden vahvistaminen osaksi ohjelmaa.

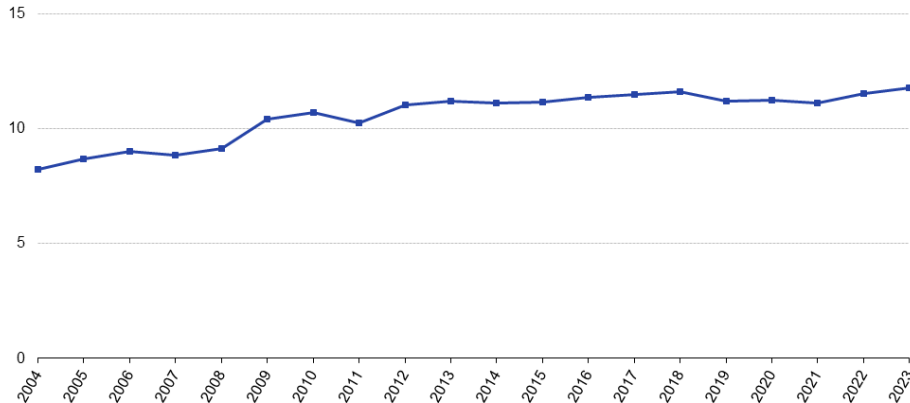
Euroopan komission Puhtaan teollisuuden ohjelma (Clean Industrial Deal) on uusi teollisuuspolitiikan strategia, jonka tavoitteena on yhdistää ilmastotoimet ja kilpailukyky yhdeksi kasvustrategiaksi. Se keskittyy erityisesti energiantensiivisiin teollisuudenaloihin sekä puhtaan teknologian sektoriin ja pyrkii tukemaan Euroopan teollisuuden hiilineutraaliutta, uudelleenteollistamista ja innovaatioita. Ohjelman keskeisiä teemoja ovat myös kiertotalous, materiaalien saatavuus ja resurssitehokkuus.

Nostamme esiin seuraavat huomiot:

Kiertotalous on ohjelman keskiössä

Ohjelma tunnistaa kiertotalouden merkityksen Euroopan resurssiriippuvuuden vähentämisessä, jätteen minimoinnissa ja hiilidioksidipäästöjen leikkaamisessa. Huomionarvoista on se, että tavoitteena on tehdä EU:sta kiertotalouden edelläkävijä vuoteen 2030 mennessä. Työtä riittää, sillä Eurostatin kiertotalousindeksin mukaan EU:n kiertotalousaste oli 11,8 % (2023). Vaikka indeksi on kasvanut vuoteen 2004 verrattuna, on se riittämätön. Suomen kiertotalousindeksi mataa ja vuonna 2023 kiertotalousaste vain 2,4 %. Tekemistä siis riittää.

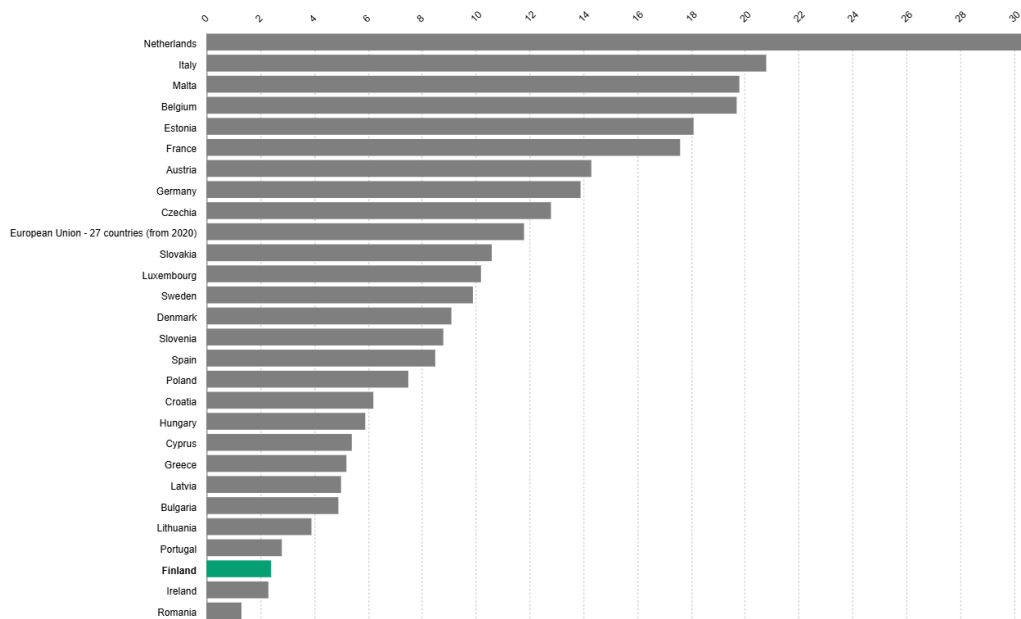
Circularity rate, EU, 2004-2023
 (%)

Source: Eurostat (online data code: env_ac_cur)

eurostat

Lähde: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:F6Circularity_rate,_EU,_2004-2023_\(%25\).png#file](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:F6Circularity_rate,_EU,_2004-2023_(%25).png#file)

Lähde: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_cur/default/bar?lang=en

Vuonna 2020 komissio osana vihreän kehityksen ohjelman uutta toimintasuunnitelmaa asetti tavoitteeksi kaksinkertaistaa kierrätetyn ja talouteen palautetun materiaalin osuuden EU:ssa vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen vaikuttaa hyvin haastavalta, kuten Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksessa todetaan.

(https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2023-17/SR-2023-17_FI.pdf)

Materiaalien saatavuus ja kriittiset raaka-aineet

Globaali kilpailu tiettyjen kriittisten raaka-aineiden saatavuudesta kiristyy. Puhtaan teollisuuden ohjelmassa nostetaan esiin, että EU haluaa varmistaa kriittisten raaka-aineiden saatavuuden ja edistää niiden kierrätystä. Kierrätysteollisuus huomauttaa, että kuten kiertotalousindeksi näyttää, edelleen valtaosa materiaaleista jää kierrättämättä. Kerran käyttöön otettu materiaali tulisi pitää kierrossa niin pitkään kuin mahdollista.

Seuraavat toimenpiteet nostetaan Puhtaan teollisuuden ohjelmassa: Kriittisten raaka-aineiden asetus (Critical Raw Materials Act) pannaan täytäntöön, ja maaliskuussa 2025 julkaistaan ensimmäinen lista strategisista hankkeista. Lisäksi EU perustaa Kriittisten raaka-aineiden keskuksen (EU Critical Raw Materials Centre) hallinnoimaan raaka-aineiden yhteishankintoja ja varmuusvarastoja.

Kiertotalousasetus (Circular Economy Act (2026))

Tuleva kiertotalousasetus (Circular Economy Act) vauhdittaa kiertotaloutta sisämarkkinoilla. Tähän kohdistuvat kierrätysteollisuuden toimialalla suuret odotukset.

On hyvä, jos tavoite kierrätysmateriaalien ja jätteen liikkumisen sääntöjen yhtenäistämisestä toteutuu ja sitä kautta kierrätettyjen materiaalien markkinat vahvistuvat. Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä ovat EU-laajuiset End-of-Waste-kriteerit. Esiitetty End of Waste-kriteerien harmonisointi on myös kannatettavaa, jotta jätteen ja arvokkaiden toissijaisten raaka-aineiden ero on selkeämpi ja sama jäsenmaasta riippumatta.

Viime vuonna jätelakiin esitetty prosessi, jossa yhdessä ETA-maassa hyväksytty jätteen päättymisen pätesi myös Suomessa voidaan toteuttaa päätöksenä vain kaikissa jäsenmaissa samaan aikaan. Muussa tapauksessa maassa, jossa hyväksyntäprosessi on raskaampi, joutuu yritys kilpailumielessä epäedullisempaan asemaan.

Kannatamme myös keinoja kehittää rakennusten purkamista niin, että arvokkaat materiaalit voidaan erotella ja kierrättää tehokkaammin. Haasteeksi tulee se, että Suomessa purkaminen saattaa edellyttää ainoastaan meluilmoitusta. Purkukohteiden tilalle rakennetaan usein uusi rakennus, jolloin itse purkamisprosessi ei ole ensisijainen prosessi. Taloudellista insentiiviä hyödyntää purkumateriaaleista muut kuin metallit (erityisesti kupari) ei useinkaan ole, koska luonnonvarojen käyttämiselle ei ole päästökaupan tapaista hinnoittelua.

Vahvemmat kannustimet kierrätykselle

Puhtaan teollisuuden ohjelma pyrkii lisäämään kierrätyskapasiteettia EU:ssa ja vähentämään raaka-aineiden vientiä unionin ulkopuolelle. Tavoitteena on, että kierrätettävien kriittisten raaka-aineiden jätevirtojen käsittely EU:ssa tehdään houkuttelevammaksi kuin niiden vienti ulkomaille. Tämä on itsessään kannatettava tavoite. Kierrätysteollisuus huomauttaa kuitenkin, että esimerkiksi kierrätysterästä on Euroopassa merkittävästi enemmän kuin sille on kysyntää. Koska kierrätysmetalli on materiaali, jolla on toimiva globaali markkina, ei sitä tule protektionistisilla päätöksillä romuttaa. Painopiste tulisi olla materiaaleissa, joilla markkinaa ei vielä ole. Käyttöosuusveloitteet luovat kysyntää. Ja kun on kysyntää, syntyy myös tarjontaa.

Lisäksi Puhtaan teollisuuden ohjelmassa todetaan, että käynnistetään toimenpiteitä, jotta materiaaleja ohjataan tehokkaammin uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen. Tavoitteena on siis, että kierrätys on taloudellisesti, logistisesti ja lainsäädännöllisesti järkevämpää kuin kaatopaikalle sijoittaminen.

Tuotepolitiikka ja markkinat kierrätysmateriaaleille

Tuotteiden Ecodesign-säätelyn avulla asetetaan vaatimuksia tuotteiden kierrätettävyydelle ja kierrätysmateriaalien käytölle. Kierrätysteollisuus muistuttaa, että kierrätettävyys on kiertotalouden yksi keskeinen lähtökohta.

Puhtaan teollisuuden ohjelmassa mainitaan myös julkiset hankinnat ja se, että hankintakäytäntöihin tuodaan kiertotalouden kriteereitä. Tämä on kannatettavaa, joskin tämä on myös ollut jo pitkään eri kirjauksin tavoitteena. Julkisia hankintoja tehdään pelkästään Suomessa kymmenillä miljardeilla vuodessa. Potentiaali kiertotalouden näkökulmasta on siis merkittävä.

Muut huomiot

Lisäksi Kierrätysteollisuus jäi kaipaamaan vahvempaa otetta seuraaviin kokonaisuuksiin: Kierrätysteollisuuden investointitarpeet ja niiden rahoitus, julkiset hankinnat sekä kierrätysmateriaalien markkinat.

Kierrätysteollisuuden investointitarpeet ja rahoitus

Ohjelma keskittyy paljolti puhtaaseen teknologiaan ja kriittisten raaka-aineiden kierrätykseen, mutta perinteisen kierrätysteollisuuden merkitystä ei tunnisteta riittävästi. EU:n rahoitusohjelmissa tulisi kierrätysteollisuuden investoinnit tunnistaa selkeämmin, sillä se on avainasemassa kiertotalouden toteutumisessa.

Julkiset hankinnat ja kierrätysmateriaalien markkinat

Julkiset hankinnat ovat tärkeä työkalu markkinoiden luomisessa kierrätysmateriaaleille ja niiden käyttö voisi olla nykyistä huomattavasti kunnianhimoisempaa. Vaikka ohjelmassa mainitaan julkisten hankintojen rooli, pakollisia kierrätysmateriaalien käyttövaatimuksia ei ole asetettu.

Käyttöosuusvelvoitteet ovat ensiarvoisen tärkeä työkalu, kun luodaan uutta kierrätysmarkkinaa. Kun on kysyntää, syntyy myös tarjontaa. Käyttöosuusvelvoitteita tulisi asettaa myös muille kuin julkisille hankinnoille. Autojen kiertotalousasetus on tästä hyvänä esimerkkinä. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei EU:n ulkopuolelta virtaa tänne ympäristön ja turvallisuuden kannalta heikompaa materiaalia. Se olisi tuhoisaa eurooppalaiselle kiertotaloudelle.

Lisätiedot: Mia Nores, toimitusjohtaja, 044 330 0928, mia.nores@kierratysteollisuus.fi